

Száll a szembogár

*Ágyad körül szembogárka szálldos.
Szembogárka szálldos
amerre nézel.*

*Eltakarod arcod kézzel:
Hova lettél? Hol vagy?*

Mint a világ, szíved oly nagy.

*Ágyad mellé letelepszem.
Nagyon szeretlek –
s ennyivel megelégszem.*

Kréta kúr

*Egy tálból farkaszemeztük a cseresznyét.
Könnyűhúsú ünnepen.
Vízből volt a kereszt, s vízből
minden józan ereszték.
Egy tálból szemeztél velem.
S mint a farkas: vége-hossza nincs
tüske pillantásodnak, jellemeztél folyóást.
Szúrtuk egymás szemét. Kínosan.*

Harmat

*Kutya egy fajzat az ember
fia topáz szíve ha nem ver
birkamód aligha béget
anyagi volta végett*

*Dróton lóg mint szikkadt szalá
mi páros rímek ömölnek alá
huncutul kuncog harmatot iszik
hollók a hírét házhoz viszik*

*Verdesik legyek orra hegyét
a támpont homorít semmi egyéb
amit lophatunk most már csak
fél marék keserű mustármag*

*A jászol fényei várandós hernyók
lengnek mint tarka selyemernyők*

[Csonka bádogkeresztek...]

*Csonka bádogkeresztek meredező karjai.
Aki látja, hinni aligha bátor
Vitorláit bontogatja egy eretnek szita-
kötőoltár.*

Miféle csoda ez?

*Amennyi, annyi tar kobak kucorog,
az idő eljár, el-eljárogat.
S miközben veszteg maradunk, mint
afféle csótány, cipőnk hegyét
sem érintve*

JEGYZET SZIVERI JÁNOS VERSEIHEZ

Sziveri János (1954–1990) hagyatékában – ifjúkori „zsengéit” és a néhány soros rögtönzéseket, verskezdeményeket vagy csírában maradt vázlatokat leszámítva – valamivel több mint két tucat kiadatlan vers található. A költő általános munkamódszerét a következőképp rekonstruálhatjuk: a verseket először egy műbőr kötésű, vastag vonalas füzetbe írta (ezek mindegyike fennmaradt), ugyanitt javította, átírta; ha a sok változtatás ezt szükségessé tette, akkor újra letisztázta, majd e tisztázott szöveget vitte írógéppel papírra; ezt a gépelt változatot küldte folyóiratközlésre, és ezeket rendezte ciklusba és kötetbe verseskönyvei összeállításakor. A begépelte, tehát ilyen módon autorizált szöveg véglegesítésekor a füzetben az adott verset egy határozott vonallal áthúzta.

A mostani válogatás olyan verseket ad közre, amelyek a kéziratos füzetben csak egy változatban szerepelnek, nincsenek áthúzva, és sem gépelt példányuk, sem folyóirat- vagy kötetbeli publikációjuk nem ismert. Olyan elhagyott, valamiért további munkára érdemesnek nem tartott versek ezek, amilyenekből mindössze néhány található az egyébként terjedelmes és igen jó állapotban megőrzött kéziratos hagyatéék anyagában. Ám ezek között is akadnak olyanok – és reményeim szerint az itt közölték ezek sorát gyarapítják –, amelyek ma már megmagyarázhatatlan okból maradtak ki valamelyik Sziveri-verseskötetből; készre csiszolt, az életmű legjobb darabjaival vetekedő, sőt, a kései kötetekbe felvett egyes daraboknál még időtállóbbnak is bizonyuló szövegek. Mindazon jegyeket hordozzák, amelyek Sziveri lírájának legnagyobb teljesítményeit is jellemzik. Hiába nem publikálta őket szerzőjük, mai közreadásukat magas színvonaluk feltétlenül indokolja.

A *Száll a szembogár* című vers 1987 körül keletkezett Szabadkán. Sziveri 1985-től élt családjával a városban, a Népszínház dramaturgjaként dolgozott. 1987-ben *Családfintor* címmel gyermekverskötetet állított össze, és bár ennek kiadása megghiúsult, az anyag kéziratban fennmaradt. (Néhány darabját közölte Reményi József Tamás a *Sziveri János művei* című kötetben 2011-ben.) A *Száll a szembogár* e tervezett kötetnek volt az egyik darabja, ám a gyermekversek közül kiemelkedik érzékeny képhasználatával és tulajdonképpen témájával is, hiszen a kontextus ismerete nélkül szerelmes versként is olvasható.

A *Kréta* és a *Harmat* 1988–1989 körül íródott, a *Mi szél hozott?* (1989) és a *Bábel* (1990) kötetek verseivel egy időben. Az életrajzot tekintve ezt az időszakot az *Új Symposion*tól való elbocsátásának felülvizsgálata, vagyis a költő politikai rehabilitációja, valamint a Magyarországra való áttelepedés és a súlyosbodó betegség határozta meg. Míg a *Kréta* meglepő módon az életmű első szakaszát felidézve rímtelen, szabadverses formájú, szokatlan nyelvi és képtársításokat használó szöveg, a *Harmat* a *Dia-dalok* című kötettel (1987) kezdődő pályaszakasz legjobb darabjait idézi nyelvi és formai játékaival, csengő rímeivel, valamint az egyre szabadabb és kísérletezőbb módon kezelt szonettformával. A második strófa első két sorának enjambement-ja ritka példáját adja a Sziverire nemigen jellemző, szót kettészelő sortörésnek.

A negyedikként közölt, *Csonka bádogkeresztek...* kezdetű, 1989–1990-re datálható vers cím nélkül és befejezetlenül maradt fenn az utolsó kézírásos füzetben. A kései versekhez hasonló sűrű képhasználat és önvizsgáló-kérdező alapozású gondolatiságának még csonkaságában is megmutatkozó gazdagsága miatt ebben a formájában is közlésre érdemesnek tartjuk.

*

Sziveri János hagyatékának részletes feltárása 2018-ban kezdődött meg a költő özvegye, Utasi Erzsébet és e sorok írója munkájaként. Az archívum a budapesti Kertész Imre Intézet tulajdonát képezi; e korábban kiadatlan verseket az intézet engedélyével közöljük.

Az idei könyvhétre jelenik meg egy kötet Sziveri János válogatott verseiből, a következő években pedig több, eddig jórészt ismeretlen szöveg kiadása várható.

*

Kéziratos verseinek mostani megjelentetésével Sziveri János születésének 66. évfordulója előtt tisztelgünk.

Melhardt Gergő